

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-415-3-11>

MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL AND HEALTH ENVIRONMENT OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION FOR THE FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE

УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬО-ОЗДОРОВЧИМ СЕРЕДОВИЩЕМ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Hryhorenko H. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Teaching Methods
of Sport-Pedagogical Disciplines
SHEI «Donbass State Pedagogical
University»
Slovyansk, Ukraine*

Григоренко Г. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри методик викладання
спортивно-педагогічних дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна*

Hryhorenko D. P.

*Senior Teacher at the Department
of Teaching Methods
of Sport-Pedagogical Disciplines
SHEI «Donbass State Pedagogical
University»
Slovyansk, Ukraine*

Григоренко Д. П.

*старший викладач кафедри методик
викладання спортивно-педагогічних
дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна*

Otechko Ye. M.

*master student of the Faculty
of Physical Education
SHEI «Donbass State Pedagogical
University»
Slovyansk, Ukraine*

Отечко Є. М.

*магістрант факультету фізичного
виховання
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
м. Слов'янськ, Україна*

В структуру педагогічної системи навчальних закладів імплантовані духовні, психологічні, соціальні, суспільні, особистісні, етнічні, природні, інформаційно-комунікативні, управлінські, здоров'ярозвиваючі цінності, вплив яких забезпечує гарантоване формування у учнів загальноосвітньої школи оптимального рівня психосоматичного здоров'я, здорового способу життя, культури здоров'я особистості та її саногенного мислення. Загальноосвітній навчальний заклад як педагогічна система, складна та динамічна структура відкритого типу, є чутливою до «...дезорганізуючих впливів як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Від того, чи вдається підтримати усталеність, стабільність,

рівновагу компонентів цієї системи, залежить, чи забезпечить вона реалізацію своїх цілей» [3, с. 58]. Ми можемо стверджувати, що цій педагогічній системі притаманні властивості забезпечення стабільного освітньо-оздоровчого впливу на учнів. Визначення цілей створення і функціонування інноваційної виховної системи особистісно орієнтованого формування у учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я ми розглядаємо, як організаційно-педагогічне підґрунтя освітньо-оздоровчого середовища, оздоровчо-виховних процесів навчального закладу [1, 2].

Визначаємо, що інноваційно структуровані педагогічні та оздоровчі фактори означеного середовища стають неоцінним організаційно-виховним ресурсом ефективного розвитку, зміцнення та корегування і збереження психосоматичного здоров'я учнів, формування їх культури здоров'я. Як зазначається в Навчальній програмі з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів «основною формою організації навчально-виховного процесу з фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі є урок», який передбачає «забезпечення оптимізації навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання та здійснення міжпредметних зв'язків; – забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної спрямованості навчального процесу; – формування в учнів/учениць умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами...» [2].

Таким чином, урок фізичного виховання і різноманітні форми позакласної фізкультурно-оздоровчої діяльності учнів виконують функцію динамічних компонентів виховної здоров'ятворчої системи школи, на які цілеспрямовано впливають управлінські механізми педагогічної і методичної рад, координаційної ради з питань охорони здоров'я, учнівського самоврядування, дитячих й молодіжних організацій та об'єднань, батьківської ради, територіальної громади, які керовані адміністрацією навчально-виховного закладу.

На основі цих системних ефектів впливу на учнів в навчальному закладі створюється позитивний психоемоційний клімат, що впливає на те, як складаються взаємостосунки, взаємодії, співтворчість, взаємодопомога між учнями і педагогами, як ними здійснюється здоров'ятворче цілеутворення, приймаються адекватні рішення (учнівське самоврядування), як розвиваються духовно-ціннісні, здоров'язберігаючі особистісно-суспільні позиції, стосунки.

Такий підхід в процесі роботи дозволив створювати найбільш сприятливі організаційно-педагогічні умови, які дієво формують оптимістичне бачення перспектив, сприйняття кожним учнем і педагогом цілей здоров'язбереження, здоров'ятворчості як духовно-соматичних та особистісно-соціальних ціннісних орієнтацій.

Домінуючою властивістю організаційно-педагогічних умов освітньо-оздоровчої діяльності є створення здоров'ятворчого середовища, в якому проявляються педагогічні, управлінські інновації. Отже, поняття «організаційно-педагогічні умови» особистісно орієнтованого формування у учнів культури здоров'я ми розглядали як систему педагогічних, соціальних, духовних, наукових, управлінських, матеріально-технічних, ергономічних, гігієнічних, валеологічних чинників, що інтегруються на засадах проєкції загальнокультурних цінностей, спрямованих на вирішення проблеми формування психосоматичного здоров'я школярів.

Сутність означеного поняття дозволяє визначити, що таким чином структурована система організаційно-педагогічних умов формує в учнів образ особистісного психосоматичного здоров'я, який нами розглядається як динамічна система уявлень, відчуттів, усвідомлення школярами стану свого психосоматичного здоров'я, психомоторних можливостей, резистентності та загартованості тіла, духовно-соматичної цінності здоров'я.

Основний вектор впливу особистісно орієнтованого фізичного виховання спрямовується на формування цілісної особистості, в структуру якої імплантовані такі цінності: гармонія духовних і соматичних можливостей, інтеріоризація здоров'ятворчих цілей, здоровий та активний спосіб життя, здоров'яздизайнує світогляд, культура здоров'я, духовно-ціннісне відношення до свого психосоматичного здоров'я як особистісно-соціального та цивілізаційного надбання. Такий підхід до викладених ціннісних орієнтацій учнів загальноосвітньої школи є показником того, що особистісно орієнтоване фізичне виховання в структурі педагогічної системи формування культури здоров'я школярів є потужною формою становлення здоров'ятворчої особистості в аспектах розвитку її психосоматичного здоров'я, саногенного мислення, здорового способу життя, здоров'ятворчої емпатії, світогляду.

Реалізацію механізмів управління виховною системою особистісно орієнтованого формування у учнів культури здоров'я ми здійснювали на засадах комплексу керованих форм їх освітньо-оздоровчої та здоров'ятворчої діяльності. У контексті нашого дослідження передбачалось інноваційне структурування багатьох чинників освітньо-оздоровчого середовища загальноосвітнього закладу. Було здійснено розробку технологічно структурованої наскрізної підсистеми оздоровчого фізичного виховання учнів школи, яка включала структурно-функціональні компоненти, що комплементарно інтегровані в освітньо-оздоровче середовище, а саме: – інноваційні технології підвищення рухової активності учнів («Біг від хвороб», «Біг навколо України», «Активний відпочинок», «У єднанні з природою», «М'язові вправи», «Козацькі забави», «Загартуй тіло і дух» та ін.); – спортивні часи й часи здоров'я в режимі роботи школи (з урахуванням учбового

навантаження); – фізкультурні хвилинки, руханки під час уроків та перерви; – спортивні змагання; – спортивні гуртки і секції, які сприяють підвищенню інтересу учнів до занять фізичною культурою та є первинною ланкою до відбору у школи спортивної майстерності; – підвищення рухової активності за рахунок ходьби, оздоровчого бігу, лижного спорту, велосипедного спорту, спортивних ігор та танців тощо; – імплантація здоров'язберігаючого компоненту освіти до всіх навчальних предметів; – постійна дія здоров'язберігаючих принципів оптимального управління виховною системою особистісно орієнтованого формування у учнів загальноосвітньої школи психосоматичного здоров'я, здорового способу життя, культури здоров'я; – заняття з адаптованого фізичного виховання; – коригуюча гімнастика; – оздоровча аеробіка; – клуби культури здоров'я; – реалізація здоров'язберігаючої експертизи навчальних програм, технологій, методик; – системна паспортизація психосоматичного здоров'я, фізичної культури і культури здоров'я учнів тощо.

Ми бачимо, що механізми управління сучасним освітньо-оздоровчим середовищем навчального закладу спрямовуються на реалізацію визначених організаційно-педагогічних умов структурування освіти на основі потужних властивостей особистісно орієнтованих форм, методів, засобів, освітньо-виховних, здоров'язрозвиваючих програм, проєктів, методик, технологій. Таким чином гарантується формування у учнів фізичної, психосоматичної культури особистості шляхом розбудови в освітньо-оздоровчому середовищі особистісних траєкторій фізичного розвитку школярів, які забезпечуються ефективним духовно-соматичним та діалогово-комунікативним супроводом.

Література:

1. Мешко Г. М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. соціальна робота»*. 2017. Випуск 1(40). С. 157–161.
2. Навчальна програма «Фізична культура. 5–9 класи». URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 20.02.2024).
3. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом. К. : Знання, 2006. 365 с.